

SAGA-tiedeluokka – Ohjaajan ohje

Kierrätysmosaiikki

Työpajan tavoitteena on:

- tutustua kierrätykseen, sen merkitykseen ja sen eri muotoihin
- tutustua mosaiikkeihin ja mosaiikkitaiteeseen
- harjoitella luovaa ajattelutapaa: miten voit keksiä materiaalille/esineille uusia käyttötarkoituksia
- sommitella luovasti muotoja ja värejä
- yhdistää taiteellista luovuutta tieteellisiin ongelmiin

Kuva 1

Kesto: 60 min

Kohderyhmä: varhaiskasvatus, 1.-2. luokat

Tarvittavat välineet ja materiaalit:

- saksia
- liimaa (puikko tai Eri Keeper), tarvittaessa alustat ja tikkuja liiman levitykseen
- lyijykyniä ja tarvittaessa tusseja
- noin A6-kokoisia kartonkipohjia
  - o esimerkiksi muro- tai pahvilaatikon seinät käyvät tähän myös
- tarvittaessa paperia, tavallista tai värillistä
- tarvittaessa värikyniä
- erilaisia puhtaita ja värikkäitä roskia, esimerkiksi
  - o karkkipaperit
  - o vanhat tekstiilit
  - o jogurttipurkit
  - o maitopurkit
  - o vanhat sanomalehdet...

Valmistelut:

- Kierrätysmateriaalin voi halutessaan leikata valmiiksi värien mukaisesti suurempina paloina omiin kippoihin, näin tarvittavan värin etsiminen sujuu helpommin.
- Leikkaa kartonkipohjat mosaiikkiteoksille valmiiksi. Hyvä koko on noin A6, jotta teoksen ehtii saada sopivasti valmiiksi saman tunnin aikana.

Työpajan kulku

Johdattelu kierrätykseen ja mosaiikkeihin (kesto 10-15 min)

Aloitetaan työpaja lyhyellä johdannolla. Valitse johdannon vaihtoehdoista 1-3 ryhmälle parhaiten sopivaa osiota. Johdannon osiot on esitelty laajasti ohjauksen tueksi, mutta käytännössä johdannon on tarkoitus olla vain lyhyt ja kevyt keskusteluhetki oppijoiden kanssa.

1. Keskustelu (n. 5min)

Keskustellaan kiertotaloudesta ja jätehierarkiasta. Mitä ryhmässä jo tiedetään jätteestä/roskista ja kierrätyksestä? Jutellaan yhdessä ryhmässä nousevista teemoista.

Johdattelevia kysymyksiä ja vastausesimerkkejä avuksi:

- Miksi olisi tärkeää vähentää roskaa / jätettä?
  - jätteet vievät paljon tilaa ja likaavat luontoa (saastuttavat maaperää ja vesistöjä, tai poltettaessa tuottavat haitallisia kaasuja)
  - säästetään luonnonvaroja
- Millä tavoin roskaa/ jätettä voisi vähentää? Keksitkö useita vastauksia?
  - älä osta turhaa
  - lainaa ostamisen sijaan
  - osta käytettynä
  - kierrätä
- Mitä olet itse kierrättänyt? Keksitkö erilaisia tapoja kierrättää?
  - vanhoja leluja, vaatteita
  - askartelussa
  - viemällä biojätteet kompostiin

Info jätehierarkiasta opettajalle/ ohjaajalle keskustelun tueksi

Jätehierarkia tarkoittaa jätehuollon toiminnan tärkeysjärjestystä ja se koostuu useasta eri vaiheesta:

1. **Jätteen vähentäminen:** Tärkeintä on pyrkiä vähentämään syntyvää jätettä. Oppilaiden kanssa voi miettiä, kuinka näin voidaan toimia. Esimerkiksi:
  - i. Älä osta mitään turhaa.
  - ii. Vuokraa tai lainaa ostamisen sijaan.
  - iii. Huolla ja korjaa.
2. **Uudelleenkäyttäminen:** Tuote käytetään sellaisenaan uudelleen eli sen käyttötarkoitus pysyy samana. Esimerkiksi:
  - i. Tavaroiden myyminen kirpputoreilla tai lahjoittaminen.
  - ii. Tavaroiden tuunaaminen

3. **Kierrätys:** Tavara hyödynnetään erilaisessa käyttötarkoituksessa tai tavara muuttuu toiseksi. Esimerkiksi:
  - i. Verhoista tehdään vaatteita.
  - ii. Pyörän osista tehdään huonekaluja tai taide-esineitä.
4. **Materiaalikierrätys:** Tavara kierrätetään materiaaliksi johonkin uuteen tavaraan raaka-aineeksi. Tällöin alkuperäinen tavara ei ole enää tunnistettavissa. Esimerkiksi:
  - i. Maitotölkkien kierrätys pahvinkeräyksessä.
  - ii. Vaatteiden kierrätys tekstiilikuiduiksi.
  - iii. Pakkausmuovijätteen kierrätys muovin raaka-aineeksi esimerkiksi uusiin muoviämpäreihin.
5. **Energiakierrätys:** Kun tavaran raaka-aine ei ole hyödynnettävissä, se voidaan polttaa jätevoimaloissa sähköksi ja lämmöksi. Tällöin roskat eivät jää esimerkiksi roskaamaan luontoa. Esimerkiksi:
  - i. Kotitalouksien sekajätteet hyödynnetään energiaksi.
6. **Loppusijoitus eli kaatopaikka:** Kun mikään ylläolevista vaihtoehdoista ei ole mahdollinen, pitää jäte loppusijoittaa kaatopaikalle. Käytännössä tämä tarkoittaa, että jätteet kaivetaan maan alle. Tästä aiheutuu ympäristöongelmia ja kaatopaikat houkuttelevat myös eläimiä, jotka mm. levittävät tauteja. Esimerkiksi:
  - i. Jotkut paristot eivät ole taloudellisesti kierrätettävissä, joten ne viedään kaatopaikalle.
  - ii. Ydinjätteen varastointi maan alle kallioperään.

2. Alkulämmittelyhaaste (n. 5min)

Tehdään yhdessä alkulämmittelyhaaste. Keksikää yhdessä mahdollisimman monta erilaista käyttötarkoitusta annetulle esineelle (valitse esimerkiksi maitotölkki, vanha sukka tai limsapullon korkki). Kuinka monta keksitte?

Halutessaan haasteen voi tehdä pienissä ryhmissä ja koota ehdotetut vastaukset. Voitte myös käsitellä ehdotetuista useamman eri esineen tai keksiä lisää esimerkkejä.

3. Johdattelu mosaiikkeihin (n. 5min)

Tutustutaan mosaiikkeihin. Tiedättekö mitä mosaiikit ovat? Onko joku nähnyt mosaiikkeja jossain (museossa, kirkossa, lattiassa/seinällä)? Katsellaan kuvia mosaiikkitaiteesta (liitteenä PDF "Mosaiikkitaide").

Mosaiikit ovat pienistä palasista koottuja kuvia. Ne voivat olla esittäviä tai abstrakteja. Mosaiikit kootaan palasista, jotka voivat olla säännönmukaisia (esim. neliöitä tai kolmioita) tai epäsäännöllisiä.

Mosaiikit ovat todella vanha taiteen muoto. Varhaisimmat mosaiikit ovat löytyneet Mesopotamiasta ja ovat yli 4000 vuotta vanhoja. Mosaiikkeja tehtiin myös muinaisessa Kreikassa, Rooman valtakunnassa, Bysantissa, monissa islamilaisissa maissa ja keskiajan Euroopassa.

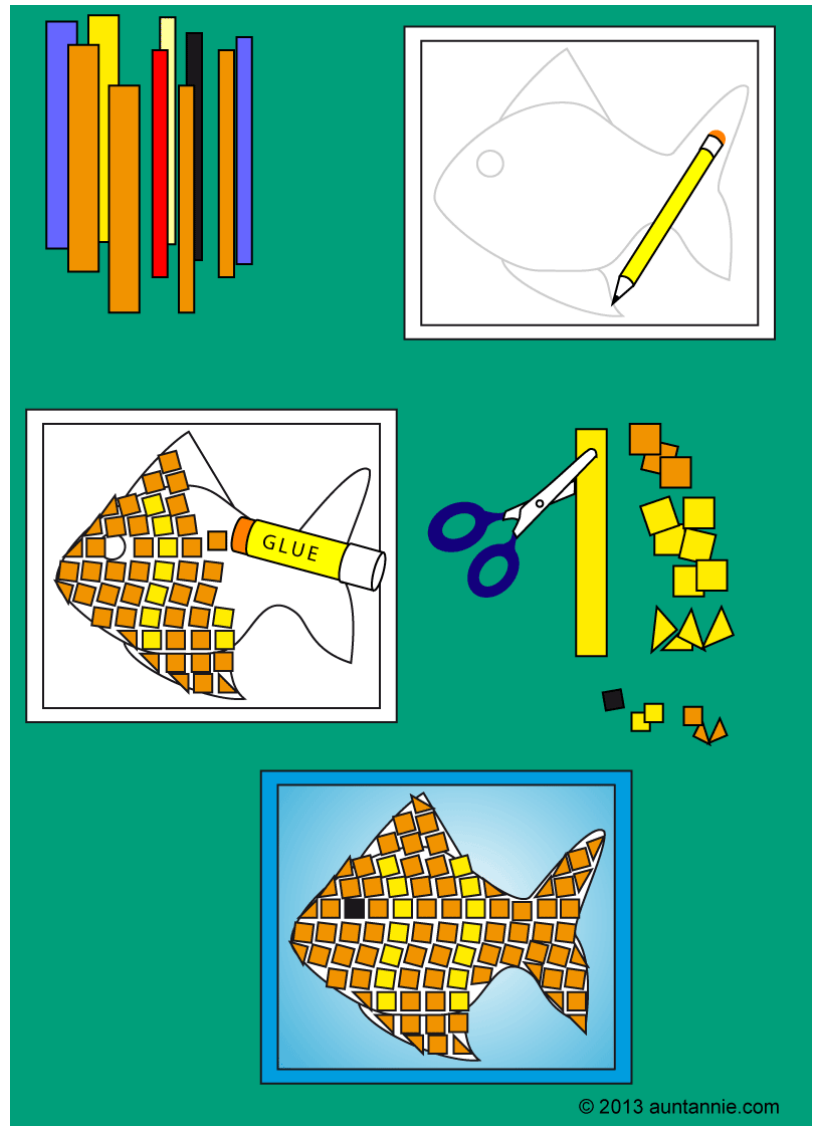
Mosaikit on perinteisesti tehty kivistä tai lasimassasta. Voidaan hyvin ajatella, että mosaikit ovat olleet eräänlaista muinaista kierrätystä. Kun suuremmat kivet ovat rikkoontuneet pienemmiksi sirpaleiksi, on nekin haluttu käyttää hyödyksi ja on keksitty, että niistä voi tehdä hienoja taideteoksia.

Toiminnallinen työ (kesto 40-45 min)

Kokeillaan seuraavaksi, miten roskista voidaan tehdä taidetta!

Työssä muodostetaan erilaisista kierrätysmateriaalien paloista haluamansa näköinen mosaiikkiteos. Jokainen saa tehdä oman työnsä. Mosaikit voidaan koota suoraan taustapahville, mikäli tausta on yksivärinen. Vaihtoehtoisesti voidaan liimata taustapahville tavallinen tai värillinen paperi.

1. Piirretään paperille/taustapahville kuvion ääri viivat. Ohjeista piirtämään paperiin nähden mahdollisimman suuri ja selkeä kuva ja että kuvaan piirretään vain ääri viivat. Halutessaan ääri viivat voi korostaa tussilla. (Työssä voidaan käyttää myös valmiita kuvamalleja.)
Esimerkkejä: tähti, sydän, eläin, talo, auto, kukka...

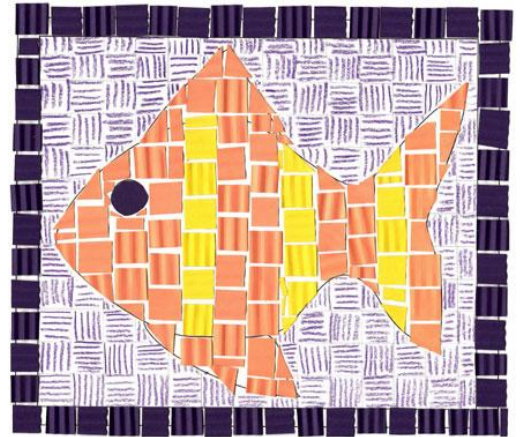

Kuva 2: Kierrätysmosaiikkiteoksen tekeminen.

2. Mikäli kuvio on piirretty paperille, liimataan paperi taustapahviin.
3. Suunnitellaan, mitä värejä mosaiikkiin käytetään. Haetaan kierrätysmateriaaleista omaan työhön sopivat värit. Leikataan valituista väreistä pieniä palasia. Palaset voivat olla esimerkiksi sormenpään kokoisia.

4. Kun palasia on leikattu jonkin verran, aloitetaan liimaus. Leikatut palat liimataan pohjan päälle kuviota mukailten ja niin, että taustaa näkyy palojen väleistä mahdollisimman vähän.
5. Jos jää aikaa, voi mosaiikkikuvion ympärillä olevat alueet koristella esimerkiksi värikynillä tai tusseilla haluamallaan tavalla.

Kuva 3: Esimerkki valmiista työstä.

Jos käytätte värillistä paperia tai pahvia, vaihetta 5 ei tarvita. Halutessaan voi taustapaperin tai -pahvin värittää myös valmiiksi esim. vesiväreillä. Taustan voi myös täyttää kokonaan mosaiikilla.

Työpajan koonti (kesto 5 min)

Lopuksi siivotaan työpisteet siistiksi. Mietitään yhdessä: Mikä oli lähtötilanne? Meillä oli alussa paljon roskaa. Mikä on tilanne nyt: meillä on lopputuloksena hienoa taidetta!

Ryhmältä voi kysellä, tuleeko heille mieleen, onko heillä kotona jotakin, jota voisi kierrättää tai uudelleenkäyttää. Tuleeko mieleen muita tapoja tehdä taidetta roskilla?

Voidaan myös pitää pieni taidenäyttely ryhmässä valmistuneista töistä. Työt voi jättää omalle paikalle ja kaikki voivat kiertää luokassa ihastelemassa toisten töitä. Antakaa toisillenne positiivista palautetta! Lopuksi voi koko ryhmälle antaa aplodit hienosti valmistuneista taideteoksista.

Työn teoria:

Jätehierarkiasta voi lukea lisää esimerkiksi Lakeuden Etapin nettisivuilta:

<https://www.etappi.com/jateneuvonta/jatehierarkia-ohjaa-toimintaa/>

Kuva 4: Kiertotalous

Mosaikkeihin voi tutustua esimerkiksi Wikipedian sivulta:

<https://fi.wikipedia.org/wiki/Mosaiikki>

Kuva 5: Roomalainen seinämosaiikki muinaisessa Herculaneumissa

Lähteet

Kuva 1: Opetushallitus, sanapaja.edu.fi. <https://sanapaja.edu.fi/words/result/550> (viitattu 27.9.2024)

Kuvat 2-3: Aunt Annie's Crafts, auntannie.com.
<https://www.auntannie.com/FridayFun/PaperMosaic/> (viitattu 27.9.2024)

Kuva 4: Lakeuden Etappi, etappi.com. <https://www.etappi.com/jateneuvonta/jatehierarkia-ohjaa-toimintaa/> (viitattu 27.9.2024)

Kuva 5: Wikipedia, wikipedia.com. <https://fi.wikipedia.org/wiki/Mosaiikki> (Viitattu 5.8.2025)